

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

2-maxsus son
(5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/2 (5) - 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Vaxidov Suxrobjon</i> O‘ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA ZIYORATGOHLARNING ROLI	10-14
<i>Mamatqulov Bekzod, Negmatova Dilafro‘z</i> O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA FARMATSEVTIKA SANOATINING RIVOJLANISHI: TARIXIY TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2024 YILLAR)	15-20
<i>Esonov Ziyodbek Yuldashevich</i> FARG‘ONA VODIYSINING O‘RTA ASRLAR DAVRI KULOLCHILIK HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN	21-25
<i>Raxmatov Ramshod Raximovich</i> XX ASRNING BOSHLARIDA BUXORO VA TURKISTON IJTIMOYIY-IQTISODIY HAYOTIDA AFG‘ONISTON OMILI	26-30
<i>Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li</i> SOVETLAR DAVRIDA FARG‘ONA VODIYSI SHAHARLARIDA MADANIY HAYOT (Z. M. BOBUR NOMLI ISTIROHAT BOG‘I MISOLIDA)	31-37
<i>Ergashev Ahmad Abdug‘offorovich</i> PAXTAKOR-79 FOJIASI: O‘ZBEK FUTBOLINING SSSR OLIY LIGASIDAGI RIVOJLANISH TRAYEKTORIYASIGA TA‘SIRI (1979-1991)	38-44
<i>Ergashev Umar Kuziyevich</i> O‘ZBEKLARNING “QOVCHIN” URUG‘IGA DOIR MULOHAZALAR (QASHQADARYO VOHASI).....	45-49
<i>Bebitov Maqsud, Jo‘raqulova Mukambar</i> JALOLIDDIN RUMIY: TURKISTON VA ANADOLU O‘RTASIDAGI MA‘NAVIY KO‘PRIK	50-57

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Isayev Kobiljon Abdukodirovich</i> SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY INKLYUZIYA FAOLIYATINING IJTIMOIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	58-69
<i>Амбарцумян Анастас Алексеевич</i> ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ	70-78
<i>Zokirjonov Muhammadsodiq, Mirzayeva Fotima</i> KAPITAL AKTIVNI VAHOLASH MODELI (CAPM)NING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	79-91
<i>Исламтдинова Дина Файзрахмановна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО – ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА В ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА	92-98
<i>Jumayeva Guzal, Jumadullayeva Durdona</i> JAHONDA KORPORATIV BOSHQARUV TENDENSIYALARI VA O‘ZBEKISTON TAJRIBASI	99-105

<i>Rustamov Jamshed Boturjonovich</i> BIZNES-TA'LIMI XIZMATLARINI KO'RSATUVCHILARNING MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	106-110
--	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich</i> SHAHARSOZLIKDA ZAMONAVIYLIK VA MILLIYLIK MASALASI	111-114
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> YOSHLARDA MILLIY IDENTIKLIKNI SAQLASHNING OMILLARI	115-123
<i>Eshpulatov Inoyat Saparovich</i> FAXRIDDIN ROZIYNING INSON FALSAFASI	124-128
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTERNING DEISTIK MATERIALIZMI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	129-133
<i>Rustamaliyev Mirjalol Hayrullo o'g'li</i> BARQAROR RIVOJLANISHDA DAVLAT BOSHQARUVINING AXLOQIY VA FALSAFIY MUAMMOLARI	134-138
<i>Abdumalikov Abdulatif, Juraboyeva Dilmura</i> YANGI O'ZBEKISTONDA JAMIYAT, INSON VA TABIAT MUNOSABATLARINING UYG'UNLIGI	139-143

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Axmedov Oybek Saporbayevich</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM INGLIZ TILI DARSLARIDA OG'ZAKI NUTQNI SHAKLLANTIRISH	144-152
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дильбар</i> ТИПОЛОГИЯ КОНВЕРГЕНЦИИ В ЛИНГВИСТИКЕ	153-158
<i>Mirzayeva Kamola</i> “DEVONU LUG'ATIT TURK” ASARIDA KIYIM-KECHAK NOMLARI	159-164
<i>Abdullayev Akmal Amirovich</i> TOSHKENT VILOYATI ETNOTOPONIMLARINING SHAKLLANISHIDA ETNIK GURUHLAR MIGRATSIYASINING TA'SIRI	165-169
<i>Sayfullayeva Dilnoza Dilshod qizi</i> XUDOYBERDI TO'XTABOYEVNING “BESH BOLALI YIGITCHA” ROMANIDA MUALLIF BIOGRAFIYASI IFODASI	170-174
<i>Rahmonova Surayyo Ne'matovna</i> MERONIMLARNING GRAMMATIK VA STRUKTURAVIY XUSUSIYATLARI	175-179
<i>Чернова Наталья Васильевна</i> ОЦЕНКА И ДИАГНОСТИКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗОВ	180-184
<i>Abdusalomova Aziza Homidovna</i> SA'DIY SHEROZIY SHE'RIYATINING ANGLIYADAGI TARJIMALARIDA POETIK SHAKLNING USTUVORLIGI	185-192

<i>Morozova Anastasiya Vladimirovna</i> SEMANTIC AND PRAGMATIC ANALYSIS IN THE NAMES OF DINING ESTABLISHMENTS	193-196
<i>Murotaliyeva Maftuna Shukurullo qizi</i> P.D.JEYMSNING DETEKTIV ASARLARIDA INTERTEKSTUALLIK	197-200
<i>Ismatova Shaxnoza Axror qizi</i> DAVLAT RAHBARLARINING BAYRAM TABRIKLARI: LINGVISTIK, STILISTIK VA PRAGMATIK TAHLIL	201-205

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Qayumov Zoir Ergashevich</i> O‘ZBEKISTONDA YURIDIK JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH INSTITUTI RIVOJLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	206-210
<i>Tajaliyev Ilyosbek</i> PIROTEKNIKA BUYUMLARINING QONUNGA XILOF MUOMALASINING UMUMIY TAVSIFI VA TURLARI	211-215
<i>Sanayev Botir</i> SUN‘IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHDA YETKAZILGAN ZARAR UCHUN YURIDIK JAVOBGARLIK MUAMMOLARI	216-221
<i>Alisherova Nozima Nizamidin qizi</i> PORA OLIH JINOYATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISH MASALALARI	222-230
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> SPECIFIC FEATURES OF EARLY TERMINATION OF LOCAL DEPUTY POWERS ON OBJECTIVE GROUNDS	231-234
<i>Mirzayev G‘olibjon Halimovich</i> PROKURATURA ORGANLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH TUSHUNCHASI, AHAMIYATI VA ZARURATI	235-242

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Zubaydullayev O‘ktam Raim o‘g‘li</i> BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI ART–PEDAGOGIKASI ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA‘LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI	243-248
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> JISMONIY TARBIYA MASHG‘ULOTLARI JARAYONIDA YUQORI SINF O‘QUVCHILARINING IRODAVIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH.....	249-255
<i>Egamberdiyeva Zarina Oltiboyeva</i> GEOAXBOROT TEXNOLOGIYALAR FANINI O‘QITISHDA GAMIFIKATSIYA METODIKASINI QO‘LLAB TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	256-260
<i>Abdiyev Jahongir Ruzibayevich,</i> INTELLEKTUAL QOBILIYATLARNI INOBATGA OLGAN HOLDA TALABALARNING ILMIY TADQIQOTCHILIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	261-265
<i>Alimkulov Jamshid</i> BO‘LAJAK GEOGRAFIYA O‘QITUVCHILARINING LOYIHALASH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI	266-272

Kurbanov Olim Esirgapovich

TARIX FANI MUTAXASSISLIGI MAGISTRATURA TALABALARINING TADQIQOT

KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH: TARIX VA ZAMONAVIYLIK 273-277

Received: 10 March 2025

Accepted: 15 March 2025

Published: 25 March 2025

Article / Original Paper

DEVELOPMENT OF RESEARCH COMPETENCE OF MASTER'S STUDENTS IN HISTORY: HISTORY AND MODERNITY

Kurbanov Olim Esirgapovich

Researcher at Chirchiq State Pedagogical University

Abstract. This article analyzes the processes of developing and improving research skills among master's students specializing in history. It covers methods for enhancing research competencies, mastering research methodologies, analyzing historical sources, developing critical thinking, and utilizing modern technologies in research activities.

Keywords: history, master's program, research skills, methodology, source analysis, innovative technologies.

TARIX FANI MUTAXASSISLIGI MAGISTRATURA TALABALARINING TADQIQOT KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH: TARIX VA ZAMONAVIYLIK

Kurbanov Olim Esirgapovich

Chirchiq davlat pedagogika universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada tarix fani mutaxassisligi bo'yicha magistratura bosqichida ta'lim olayotgan talabalar uchun ilmiy tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish jarayonlari tahlil qilinadi. Tarix fani mutaxassisligi bo'yicha magistratura talabalari uchun ilmiy tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish va tadqiqotchilik metodlarini o'zlashtirish, tarixiy manbalarni tahlil qilish, tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish hamda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish usullari yoritiladi.

Kalit so'zlar: tarix fani, magistratura, tadqiqotchilik ko'nikmalari, metodologiya, manbaviy tahlil, innovatsion texnologiyalar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI2Y2025N45>

Kirish. Bugungi kunda ilm-fan va ta'lim tizimining rivojlanishi jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, tarix fani bo'yicha mutaxassislikka yo'naltirilgan magistratura talabalari uchun ilmiy tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy ilm-fan va ta'lim tizimi jadal rivojlanib borayotgan davrda magistratura talabalari uchun tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Tarix fani mutaxassisligi bo'yicha tahsil olayotgan talabalar uchun ilmiy tadqiqotchilikni rivojlantirish ularning kasbiy malakasini oshirish bilan birga, ilmiy merosni chuqur o'rganish imkoniyatini ham ta'minlaydi. Ushbu maqolada magistratura bosqichida tarixiy tadqiqotchilik ko'nikmalarini takomillashtirish yo'llari va usullari ko'rib chiqiladi.

Adabiyotlar tahlili va ilmiy asos. Mazkur maqolada foydalanilgan adabiyotlar tarixiy tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha keng qamrovli ilmiy asos yaratishga

qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasining turli jihatlarini o'rganilgan bo'lib, muhim yo'nalishlar ajratib ko'rsatilgan.

Tadqiqotchilik qobiliyatlarining shakllanishi N. M. Yakovleva tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda tadqiqotchilik ko'nikmalari umumiy va maxsus jihatlariga ajratilgan bo'lib, talabalar tadqiqotchilik faoliyatini o'rganish bosqichlari belgilangan [1]. M.A. Oleynikova tadqiqotida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish va bu yo'nalishdagi metodik yondashuvlarning tahliliga alohida e'tibor qaratilgan [2]. K. K. Platonov o'z asarlarida tadqiqotchilik qobiliyatlarini shaxsiy motivatsiya va bilimlarning yuqori darajada integratsiyalashuvi sifatida tasniflagan [3]. Ushbu tasnif tarixiy tadqiqot olib borish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot metodlari va ularning amaliy qo'llanilishi J. Smith o'zining asarida tarixiy tadqiqot usullarini o'rganib chiqib, hujjatlar, yozma manbalar va statistik materiallarni o'zaro solishtirish orqali tadqiqot olib borish zarurligini ta'kidlaydi [4]. T. Brown tomonidan yozilgan manbada esa tarixiy dalillarning qanchalik ishonchli ekanligini tahlil qilish usullari yoritilgan [5].

Tarixiy manbalarni o'rganish va ularni solishtirish metodlari T. E. Klimova ilmiy tadqiqot madaniyatini shakllantirish muammolarini o'rganib, talabalarning tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirishda ilmiy seminar va amaliy mashg'ulotlarning o'rnini muhim ekanligini ko'rsatgan [8]. S.I. Brizgalova esa pedagogik tadqiqotga tayyorlash jarayonida o'quv jarayonining bosqichma-bosqich amalga oshirilishi kerakligini ta'kidlagan [7].

Magistratura bosqichida tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish usullari F. Ilmurodova tomonidan olib borilgan tadqiqotlar magistratura talabalari uchun tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirish muhimligini ko'rsatgan [9]. U o'z tadqiqotlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ilmiy tadqiqot metodlarini integratsiyalashgan holda qo'llash muhimligini ta'kidlagan.

Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar samaradorligini oshirishda texnologiyalarning o'rnini katta. JSTOR, Google Scholar, Cambridge University Press kabi ilmiy bazalar orqali akademik ma'lumotlarni izlash va tahlil qilish tadqiqotchilik natijalarini ancha yaxshilaydi. L.F. Avdeeva o'z tadqiqotlarida tadqiqotchilik faoliyatida innovatsion texnologiyalarni qo'llashning samaradorlik jihatlarini tahlil qilgan [6].

Mazkur adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, tarixiy tadqiqot olib borishda metodologik yondashuvlarning to'g'ri qo'llanilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, zamonaviy ilmiy usullar va texnologiyalardan foydalangan holda tadqiqot olib borish natijadorlikni oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, magistratura talabalari uchun tadqiqotchilik qobiliyatlarini shakllantirish faqat nazariy bilim bilan cheklanmasligi, balki amaliy tadqiqot ishlari bilan qo'llab-quvvatlanishi lozim

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda tarix fanini o'rganayotgan magistratura talabalarining tadqiqot kompetensiyasini shakllantirish metodologiyasi tizimli va kompleks yondashuv asosida ishlab chiqilgan. Quyida tadqiqot metodologiyasining asosiy jihatlarini keltiriladi:

manbalarni izlash va tasniflash – tadqiqotda birlamchi (hujjatlar, arxiv materiallari, memuarlar) va ikkilamchi (monografiyalar, maqolalar, tarixiy tahlillar) manbalardan foydalanish orqali tarixiy tahlil amalga oshirilgan.

tarixiy tahlil va qiyosiy usul – tadqiqot davomida turli tarixiy hujjatlar o‘zaro solishtirilgan, dalillar ishonchlilik nuqtai nazaridan baholangan;

tanqidiy tahlil va dalillarning ishonchligini baholash – tarixiy hujjatlar va ilmiy manbalar mazmuni tanqidiy baholanib, ularning subyektiv yoki obyektivligini aniqlashga alohida e‘tibor qaratilgan;

ilmiy va metodologik yondashuvlar – tadqiqotda pedagogik metodlar bilan bir qatorda tarixiy manbalarni tizimli o‘rganish, ularni ilmiy va manbashunoslik nuqtai nazaridan tahlil qilish usullari qo‘llangan. Magistratura talabalari uchun tadqiqot ko‘nikmalarini rivojlantirishda metodik treninglar va amaliyot mashg‘ulotlari muhimligini ilmiy manbalar tasdiqlaydi;

tahlil va natijalarni qiyosiy baholash – ushbu tadqiqotda tarixiy tadqiqotlar kompetensiyasini shakllantirish bo‘yicha turli yondashuvlar taqqoslangan va samaradorlik mezonlari asosida baholangan. Umuman olganda tadqiqot metodologiyasi tarixiy tadqiqotlar olib borishda zamonaviy va an‘anaviy usullarni uyg‘unlashtirgan holda ishlab chiqilgan bo‘lib, magistratura talabalari uchun eng samarali usullarni aniqlashga qaratilgan.

Tahlil va natijalar. Tadqiqotchilik ko‘nikmalarini shakllantirish murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, uning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi bir qancha omillarga bog‘liq. Ilmiy izlanish olib boruvchi shaxs, xususan, tarixiy tadqiqotlar bilan shug‘ullanuvchi magistrantlar, metodologik asoslarni puxta egallashlari, tarixiy manbalar bilan ishlash bo‘yicha chuqur tahliliy yondashuvga ega bo‘lishlari zarur. Tadqiqot jarayonida asosiy va ikkilamchi manbalar ustida ishlash, ularni o‘zaro taqqoslash, natijalarni ilmiy yondashuv asosida tahlil qilish katta ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotchilik jarayonida metodologiyaning to‘g‘ri tanlanishi va qo‘llanilishi natijadorlikka bevosita ta‘sir qiladi. Tarixiy tadqiqot olib borayotgan shaxs bir qator asosiy metodologik bosqichlarni o‘zlashtirishi lozim.

1. Manbalarni izlash va tasniflash – ilmiy tadqiqot natijalari ishonchli bo‘lishi uchun tadqiqotchi birlamchi va ikkilamchi manbalarni aniqlash va ularni tegishli tasnif bo‘yicha ajratish qobiliyatiga ega bo‘lishi zarur. Birlamchi manbalar (rivojlanayotgan voqealar to‘g‘risidagi hujjatlar, arxiv materiallari, xronikalar) va ikkilamchi manbalar (tarixiy tadqiqotlar, maqolalar, sharhlar) o‘zaro bog‘liq ravishda ko‘rib chiqilishi lozim.

2. Manbalarni tahlil qilish – Tadqiqotchi har qanday tarixiy manbani baholashda tanqidiy yondashishi lozim. Bu jarayonda: manbaning ishonchligi va subyektivligi baholanadi; dalillar orasidagi ziddiyatlar tahlil qilinadi; manbalar o‘zaro solishtiriladi va tasdiqlovchi omillar izlanadi. Keyingisi esa, tanqidiy fikrlashni shakllantirish – tadqiqotchi tarixiy voqealarni o‘rganish jarayonida ularni faqat mavjud dalillarga asoslangan holda tushunishi va xolis xulosalar chiqara olishi lozim. Tanqidiy fikrlash quyidagilarni o‘z ichiga oladi: har qanday manbani shubha ostida ko‘rib chiqish; fikr va dalillarni tasdiqlovchi yoki inkor etuvchi dalillarni qidirish; tadqiqot natijalarini xolis baholash va asosli ilmiy xulosalar chiqarish.

3. Zamonaviy ilm-fan va ta‘lim tizimining rivojlanishi sharoitida ilmiy tadqiqotchilik samaradorligini oshirish uchun raqamli texnologiyalardan keng foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyalar yordamida tadqiqotchilar ilmiy manbalarni izlash, ularni tahlil qilish va natijalarni qayta ishlash jarayonlarini tezlashtirib, ilmiy tadqiqotlarning sifati va aniqligini oshiradi[9]. Ilmiy tadqiqotchilik faoliyatida samarali ishlatiladigan asosiy vositalarni bir nechta guruhlarga ajratish mumkin.

4. Ilmiy ma'lumotlarga tezkor va ishonchli kirish imkoniyatini yaratish maqsadida zamonaviy elektron kutubxonalar va ilmiy ma'lumotlar bazalaridan foydalanish zarur. Ushbu bazalar orqali turli xil akademik maqolalar, dissertatsiyalar va ilmiy tadqiqot materiallari bilan tanishish mumkin. Eng mashhur ilmiy ma'lumotlar bazalariga quyidagilar kiradi:

JSTOR – tarix, ijtimoiy fanlar va san'at sohalarida keng qamrovli ilmiy maqolalar arxivini taqdim etuvchi platforma;

Google Scholar – dunyo miqyosidagi ilmiy maqolalar, konferensiya materiallari va dissertatsiyalarni qamrab olgan ochiq ilmiy qidiruv tizimi;

Springer – fan va texnologiya yo'nalishidagi eng nufuzli ilmiy nashriyotlardan biri bo'lib, ko'plab maqolalar va kitoblarni o'z ichiga oladi;

Elsevier ScienceDirect – tabiiy fanlar, texnologiya, tibbiyot va muhandislik sohalaridagi eng yirik ilmiy resurslardan biri va hokazo.

Ushbu platformalar tadqiqotchilarga ilmiy manbalarni qulay izlash, tegishli tadqiqotlarni taqqoslash va yangi ilmiy ishlanmalardan xabardor bo'lish imkonini beradi.

5. Tadqiqot jarayonida turli xil ilmiy manbalar bilan ishlash, ularni saqlash va tartibga solish katta ahamiyatga ega. Manbalarni tizimlashtirish dasturlari tadqiqotchilarga quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

Zotero – ilmiy manbalarni avtomatik ravishda saqlash, kataloglash va manba havolalarini yaratish imkonini beruvchi ochiq kodli dastur;

Mendeley – ilmiy maqolalar va kitoblar bilan ishlash uchun qulay platforma bo'lib, tadqiqotchilarga o'z izlanishlarini samarali boshqarish imkonini beradi;

EndNote – ilmiy adabiyotlar va bibliografiyani tizimli yuritish, iqtiboslarni to'g'ri kiritish va manbalarni guruhlash imkonini beruvchi dasturiy vosita va b.

Ushbu dasturlar tadqiqot materiallarini tartiblash va ilmiy yozuvlarni boshqarish jarayonida tadqiqotchilarga katta yordam beradi.

6. Tarixiy tadqiqotlar va hujjatlarni chuqur tahlil qilish uchun maxsus matn va hujjat tahlili dasturlaridan foydalanish muhimdir. Ushbu dasturlar tarixiy manbalarni chuqur o'rganish va ulardan ilmiy xulosalar chiqarish jarayonini yengillashtiradi. Eng ko'p qo'llaniladigan dasturlar quyidagilar:

NVivo – sifat tahlil metodlariga asoslangan bo'lib, katta hajmdagi matnlarni kodlash, tahlil qilish va vizualizatsiya qilish imkonini beradi;

Atlas.ti – tarixiy hujjatlar va matnlarni tahlil qilish uchun mo'ljallangan dastur bo'lib, tadqiqotchi uchun muhim bo'lgan asosiy ma'lumotlarni ajratib olishga yordam beradi;

AntConc – matnlarning tilshunoslik jihatidan tahlil qilinishi uchun ishlatiladigan dastur bo'lib, tadqiqotchilarga tarixiy hujjatlar va yozuvlarni semantik jihatdan tekshirish imkonini beradi;

Ushbu texnologiyalar yordamida tadqiqotchilar matnli hujjatlarni avtomatik ravishda tahlil qilish va ulardan ilmiy xulosalar chiqarish jarayonini soddalashtiradi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, raqamli texnologiyalar ilmiy tadqiqotchilik samaradorligini oshirishda muhim vosita bo'lib, ilmiy ma'lumotlarni izlash, tizimlashtirish, tahlil qilish va natijalarni vizualizatsiya qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Zamonaviy ilmiy ma'lumotlar bazalaridan foydalanish tadqiqotchilarga ishonchli ilmiy resurslarga tezkor kirish imkonini bersa, manbalarni tizimlashtirish dasturlari ilmiy materiallarni tartibga solish va bibliografiyani yuritishda samarali yordam beradi. Shuningdek, matn va hujjat tahlili vositalari

tadqiqotchilarga tarixiy hujjatlarni batafsil o'rganish, statistik tahlil dasturlari esa ilmiy natijalarni raqamli ko'rinishda ifodalash imkonini beradi. Shu sababli, magistratura bosqichida ta'lim olayotgan tarix fani mutaxassislari ilmiy tadqiqotchilik faoliyatida zamonaviy texnologiyalardan unumli foydalanishlari, ilmiy izlanishlar samaradorligini oshirish va tadqiqot natijalarini ilmiy jamoatchilik uchun aniq va ishonchli tarzda taqdim etishlari lozim.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Яковлева Н.М. Формирование исследовательских умений у студентов педагогического вуза: дис. ... канд. пед. наук. – Челябинск, 1977. – 192 с.
2. Олейникова М.А. Формирование исследовательских умений у будущих учителей начальных классов: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – М., 2002. – 16 с.
3. Платонов К.К. Выдающийся отечественный психолог XX века: материалы юбилейной научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения К. К. Платонова (22 июня 2006 г.) / Отв. ред.: А. Л. Журавлев, В. А. Кольцова, Т. И. Артемьева. – Москва: Институт психологии РАН, 2007. – 268 с.
4. Smith J. *Historical Research Methods*. Oxford University Press, 2019.
5. Brown T. *Analyzing Historical Sources: A Comparative Approach*. Cambridge University Press, 2021.
6. Авдеева Л.Ф. Психолого-педагогические факторы успешности научно-исследовательской работы студентов: дис. ... канд. пед. наук. – 1984. – 234 с.
7. Бризгалова С.И. Формирование в вузе готовности учителя к педагогическому исследованию: теория и практика. – Калининград: КГУ, 2004. – 344 с.
8. Климова Т.Е. Развитие научно-исследовательской культуры учителя: дис. ... канд. пед. наук. – Челябинск, 2001. – 322 с.
9. Ilmurodova F. *PEDAGOGICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS IN PREPARING FUTURE HISTORY TEACHERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY // Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*. – 2025. – Т. 6. – №. 01. – С. 99-107.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).